

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ
НАУК РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
педагогикалық университетінің
Абая

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
Abai Kazakh National Pedagogical
University

PUBLISHED SINCE 1944

2 (396)

MARCH – APRIL 2022

ALMATY, NAS RK

Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы «ҚР ҰҒА Хабаршысы» ғылыми журналының Web of Science-тің жаңаланған нұсқасы Emerging Sources Citation Index-те индекстелуге қабылданғанын хабарлайды. Бұл индекстелу барысында Clarivate Analytics компаниясы журналды одан әрі the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index және the Arts & Humanities Citation Index-ке қабылдау мәселесін қарастыруда. Web of Science зерттеушілер, авторлар, баспашылар мен мекемелерге контент тереңдігі мен сапасын ұсынады. ҚР ҰҒА Хабаршысының Emerging Sources Citation Index-ке енуі біздің қоғамдастық үшін ең өзекті және беделді мультидисциплинарлы контентке адалдығымызды білдіреді.

НАН РК сообщает, что научный журнал «Вестник НАН РК» был принят для индексирования в Emerging Sources Citation Index, обновленной версии Web of Science. Содержание в этом индексировании находится в стадии рассмотрения компанией Clarivate Analytics для дальнейшего принятия журнала в the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index и the Arts & Humanities Citation Index. Web of Science предлагает качество и глубину контента для исследователей, авторов, издателей и учреждений. Включение Вестника НАН РК в Emerging Sources Citation Index демонстрирует нашу приверженность к наиболее актуальному и влиятельному мультидисциплинарному контенту для нашего сообщества.

NAS RK is pleased to announce that Bulletin of NAS RK scientific journal has been accepted for indexing in the Emerging Sources Citation Index, a new edition of Web of Science. Content in this index is under consideration by Clarivate Analytics to be accepted in the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index, and the Arts & Humanities Citation Index. The quality and depth of content Web of Science offers to researchers, authors, publishers, and institutions sets it apart from other research databases. The inclusion of Bulletin of NAS RK in the Emerging Sources Citation Index demonstrates our dedication to providing the most relevant and influential multidiscipline content to our community.

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

БИЛЯЛОВ Дархан Нұрланұлы, PhD, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 4**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2022

Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

БИЛЯЛОВ Дархан Нурланович, PhD, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального педагогического университета им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 4**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязгат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: ООО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2022

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

DEPUTY CHIEF DIRECTOR:

BILYALOV Darkhan Nurlanovich, Ph.D, Honorary Member of NAS RK, Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASYMOVA Alma Yessimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 4**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2022

Address of printing house: ST «Aruna», 75, Muratbayev str, Almaty.

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

ISSN 1991-3494

Volume 2, Number 396 (2022), 300-312

<https://doi.org/10.32014/2022.2518-1467.288>

UDC 334.722

**Zh. Imanbayeva*, H. Kusainov, I. Azhaipova, G. Aldashova,
A. Niyazbayeva**

K. Zhubanov Aktobe Regional University, Aktobe, Kazakhstan.

E-mail: utegen_z_78@mail.ru

WAYS OF IMPLEMENTATION OF THE FINANCIAL PLANNING AND BUDGETING SYSTEM IN THE ENTERPRISE

Annotation. In the development of the economy of Kazakhstan there is a revision of the principles of the process of analysis and planning of the results of production and economic activities of the enterprise. Their task is to effectively manage these enterprises. And in financial management, the budgeting system is an integral part of the enterprise management system. Substantiation of financial indicators, established financial transactions, as well as the effectiveness of many business decisions, has been achieved in the process of financial planning and forecasting. These very similar concepts are often equated in the economic literature and practice. In practice, financial forecasting should precede planning and evaluate many options (respectively, to determine the ability to manage the movement of financial resources at the macro and micro levels).

The global crisis has had a direct impact on the country's economy, in order to maintain viability, the leaders of various enterprises need to improve many financial and information processes in their enterprises. In recent years, large and medium-sized enterprises have increased the number of proposals to improve their budgeting system, planning system automation software, the share of leading consultants in improving the planning system in the order portfolio has increased. this area needs to be scientifically substantiated. Operational management of finances includes the analysis, planning of planned indicators, control over the implementation of planned indicators through budgeting. Budgeting issues are implemented within the budget process. The budget process is a set of actions for setting goals and selecting

strategic planning indicators, financial and operational planning, comparison of planned data with actual data, performance appraisal, management actions and refinement and management of goals, plans and budgets.

Key words: plan, cost, planning, forecasting, budget, expense, income, analysis, synthesis, risk, product, finance.

**З.О. Иманбаева*, Х.Х. Кусаинов, И.Ш. Ажайпова, Г.М. Алдашова,
А.А.Ниязбаева**

Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе, Қазақстан.
E-mail: utegen_z_78@mail.ru

КӘСІПОРЫНДАРДА ҚАРЖЫЛЫҚ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ БЮДЖЕТТЕНДІРУ ЖҮЙЕСІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ЖОЛДАРЫ

Аннотация. Қазақстан экономикасының дамуында кәсіпорынның өндірістік-шаруашылық қызмет нәтижесін талдау мен жоспарлау үдерісінің қағидаларын қайта ойластыру қарқынды орын алуда. Олардың міндеті – осы кәсіпорындарды тиімді басқаруды жүзеге асыру. Ал қаржылық менеджментте бюджеттеу жүйесі – кәсіпорынды басқару жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылады. Қаржының табысты іс-әрекет етуі және қоғамдық үдерістерге белсенді ықпал ету көбінесе қаржылық ресурстардың қозғалысын, шаруашылықты жүргізудің барлық деңгейлерінде ақша қорларын қалыптастыру мен бөлуді алдын ала үлгілеуге байланысты. Мұндай үдеріс тәртіпті (реттілік) анықтайтын өзара үйлесілген тапсырмалардың, көрсеткіштердің кешенді жүйесін жасауды, ақша түсімдерін жұмылдырудың прогрессивті нысандарын қолдауды қажет етеді. Қаржылық көрсеткіштерді, белгіленетін қаржылық операцияларды негіздеп дәлелдеуге, көптеген шаруашылық шешімдердің нәтижелілігі сияқты, қаржылық жоспарлау мен болжау үдерісінде қол жетті. Бұл өте ұқсас ұғымдар экономикалық әдебиеттер және тәжірибеде жиі теңестіріледі. Іс жүзінде қаржылық болжау жоспарлаудың алдында болуы және көптеген нұсқаларды бағалауды жүзеге асыруы тиіс (тиісінше макро және микродеңгейлерде қаржылық ресурстардың қозғалысын басқарудың мүмкіндіктерін анықтауы тиіс).

Әлемдік дағдарыс ел экономикасына тікелей өз әсерін тигізді, осындай жағдайда өмір сүру қабілеттілігін сақтап қалу үшін әр түрлі кәсіпорындар басшылары өз кәсіпорындарындағы көптеген қаржылық және ақпараттық үрдістерді жетілдіруді қажет етеді. Соңғы жылдары ірі және орта кәсіпорындар арасында кәсіпорынды тиімді басқарудың

маңыздылығы ретінде өздерінің бюджеттеу жүйесін жетілдіруге, жоспарлау жүйесін автоматтандыруды бағдарламалық қамтамасыз ету ұсыныстары өсті, алдыңғы қатарлы кеңесшілердің тапсырыс портфелінде жоспарлау жүйесін жетілдіруде тапсырыс үлесі әлде қайда артты, жоспарлы және нақты мәліметтерді бірлесіп талдау мен салыстыруға қызығушылықтарының артуы бұл саланы ғылыми түрде негіздеп қарастыруды қажет етеді. Қаржыны жедел басқаруға бюджеттендіру арқылы жоспарлы көрсеткіштерді талдау, жоспарлау, жоспарлы көрсеткіштердің орындалуын бақылау біріктіріледі. Бюджеттендіру мәселелері бюджет үдерісі ауқымында іске асырылады. Бюджет үдерісі – бұл мақсатты белгілеу мен стратегиялық жоспарлау көрсеткіштерін таңдау, қаржылық және оперативтік жоспарлау, жоспарлы деректерді нақты деректермен салыстыру, қызмет нәтижелерін бағалау, басқарушылық іс-қимыл жасау мен мақсаттарды, жоспарлар мен бюджеттерді нақтылау және басқару іс-қимылдарының жиынтығы. Қорыта айтқанда, бюджет және оның мәні, түрлері және ол қандай мақсатта қолданатынын теория жүзінде ғана емес, нақты кәсіпорынның деректерімен де көрсеттік. Кез келген кәсіпорын жұмысында бюджеттеу және жоспарлау басты рөлдерде болуы керек, сонда ғана ұйымның дәрежесін көтере аламыз және ең маңыздысы, кәсіпорынның барлық функциялары жоспарланған бюджетті жүзеге асыруға және алдына қойған мақсаттарына жетуге бағытталғаны дұрыс.

Түйін сөздер: жоспар, өзіндік құн, жоспарлау, болжау, бюджет, шығын, табыс, талдау, синтез, тәуекел, тауар, қаржы.

**З.О. Иманбаева*, Х.Х. Кусаинов, И.Ш. Ажайпова, Г.М. Алдашова,
А.А. Ниязбаева**

Актюбинский региональный университет им. К.Жубанова,

Актобе, Казахстан.

E-mail: utegen_z_78@mail.ru

ПУТИ РЕАЛИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ И БЮДЖЕТИРОВАНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Аннотация. В развитии экономики Казахстана интенсивно происходит переосмысление принципов процесса планирования и анализа результатов производственно-хозяйственной деятельности предприятия. Их задача – осуществлять эффективное управление этими предприятиями. А система бюджетирования в финансовом

менеджменте – неотъемлемая часть системы управления предприятием. Успешное функционирование финансов и активное воздействие на общественные процессы во многом зависят от предварительного моделирования движения финансовых ресурсов, формирования и распределения денежных фондов на всех уровнях хозяйствования. Такой процесс требует разработки комплексной системы взаимосвязанных задач, показателей, определяющих порядок (последовательность), поддержки прогрессивных форм мобилизации денежных поступлений. Обоснование финансовых показателей, финансовых операций, как и результативности многих хозяйственных решений, достигнуто в процессе финансового планирования и прогнозирования. Эти очень похожие понятия часто уравниваются в экономической литературе и на практике. На практике финансовое прогнозирование должно предшествовать планированию и осуществлять оценку многих вариантов (соответственно определять возможности управления движением финансовых ресурсов на макро-и микроуровне).

Мировой кризис оказал непосредственное влияние на экономику страны, и для сохранения жизнеспособности в таких условиях руководители различных предприятий нуждаются в совершенствовании многих финансовых и информационных процессов на своих предприятиях. В последние годы среди крупных и средних предприятий возросли предложения по совершенствованию собственной системы бюджетирования, программного обеспечения, автоматизации системы планирования, возросла доля заказов ведущих консультантов в совершенствовании системы планирования в портфеле заказов, возрос интерес к совместному анализу и сопоставлению плановых и фактических данных, что требует научно обоснованного рассмотрения этой сферы. В оперативное управление финансами включается анализ плановых показателей путем бюджетирования, планирование, контроль за исполнением плановых показателей. Вопросы бюджетирования реализуются в масштабах бюджетного процесса. Бюджетный процесс – это совокупность действий по определению цели и выбору показателей стратегического планирования, финансовому и оперативному планированию, сопоставлению плановых данных с фактическими, оценке результатов деятельности, управлению и конкретизации управленческих действий, целей, планов и бюджетов. В заключение мы показали бюджет и его сущность, виды и для каких целей он используется не только в теории, но и на данных конкретного предприятия. В работе любого предприятия бюджетирование и планирование должны играть ключевую роль, только тогда мы сможем поднять уровень организации

и, что немаловажно, все функции предприятия должны быть направлены на реализацию запланированного бюджета и достижение поставленных целей.

Ключевые слова: план, себестоимость, планирование, прогнозирование, бюджет, расход, доход, анализ, синтез, риск, товар, финансы

Introduction. By budget, we usually mean a quantitative plan in the form of funds that have been developed and adopted over a period of time, reflecting the planned income or expenditure. The budget is the basis for assessing how well the responsible centers have implemented the plan. In a market economy, it is up to companies to provide them with the financial resources they need for their financial and economic activities. In a planned economy, companies would rely on the state and its centralized financial system in the face of financial needs and difficulties. However, the establishment and development of market relations puts this issue on the shoulders of companies. Therefore, the company's financial managers need to pay more attention to planning and budgeting in order for the company to be successful. The purpose of the formation of the main budgets, which are part of the consolidated budget of the enterprise, is to provide management with information about the projected funds of the enterprise. The planning process begins with an analysis of the financial condition of the previous period and the identification of trends that can affect future financial performance, as well as the definition of strategic parameters of the budget for the planning period (Kulpybayev, 2011; Mikhel et.al, 2012; Rogova, 2006).

The main part. The sequence of development of the main budgets is considered: first, the creation of a functional budget and the formation of an income and expenditure budget based on them, which determines the financial results of the main activities; secondly, preparation of the main budget, which calculates the cash flow budget for the main activity and determines the need to attract borrowed funds on a short-term basis. The imbalance of the cash flow budget (CFB) indicates that the revenue and expenditure budgets and sales budgets are poorly developed, as well as problems with the methodological support of the budget process (Table 1).

Table 1 - Cash budget format of the joint-stock company, mln tenge

Cash flow budget			
Cash receipts		Cash balance	
Indicators	Amount	Indicators	Amount
1 Current activity		1. Current activity	
1.1. Revenue from product sales	43650	1.1. Procurement of raw materials and supplies	8315
1.2. Other receipts from current activities	2100	1.2. Production costs	11450
1.3. Income from non-sales transactions	1625	1.3. Product sales costs	3090
All receipts	47375	1.4. Management and other expenses	2045
2. Investment activity	3680	1.5. Mandatory payments to the budget	10730
Sale of fixed assets	4150	Extra-budgetary contributions	3945
3. Financial activities	1500	All payments	39575
3.1. Short-term bank loans	1250	2. Investment activity	10500
3.2. Receipts on certificates of deposit		Purchase of equipment	3980
3.3. Other receipts		3. Financial activities	
Revenues from all activities	57955	Repayment of short-term bank loans	
		Payments for all services	54055
		Help:	
		Cash balance at the beginning of the quarter	2470
		All receipts	57955
		All payments	54055
		Cash flow during the quarter	3900
		Cash balance at the end of the planned quarter	6370

The general plan of the main activity of the enterprise is the budget of income and expenses, sales budget, production budget, budget of stocks of finished products, budget of fixed (general economic and general commercial) expenses, purchase budget, budget of production cost of sold products. In the budgeting model, the sales budget is the initial planning document. The sales budget is a plan to ship products to consumers in kind and value. This plan contains information divided into groups of buyers and taking into account the location of the product range. The sales budget is created by the marketing department and includes the following activities: the volume of sales of each product in the form of natural and value for the next month is determined; Price dynamics for all months of the budget period for all products and services is calculated on the basis of the projected average monthly inflation rate. Prices are planned by the marketing department taking into account the concluded contracts or cooperation; the growth rate of sales is determined taking into account the seasonality of each month of the budget period and a natural plan for the entire budget period is formed; A shipment plan is developed for all

products in the form of a fixed cost for the entire period, months (Esengeldin et.al, 2011; Berstembraeva et.al, 2019; Dyusembaev 2007).

Methodology. The production budget is formed on the basis of available production capacities, taking into account the load capacity and the increase in consumption of raw materials, electricity and fuel, as well as the calculation of finished product stock at the end of each stage and the planned waste rate at the beginning of each stage.

Purchase volume	=	Planned volume of production needs	+	Raw material waste in the warehouse (at the end of the period)	-	Raw material waste in the warehouse (at the beginning of the period)	(1)
-----------------	---	------------------------------------	---	--	---	--	-----

The salary budget is created by the personnel department. The salary budget provides for a coefficient of increase, which is constantly taken into account the macroeconomic situation (inflation rate) and microeconomic situation (number of employees, bonuses for holidays and weekends, etc.). In this case, taxes and fees related to wages are introduced. The budget for marketing expenses includes advertising, business trips, participation in exhibitions, hospitality, etc. costs are included. The budget for administrative expenses includes office, telephone calls, postal expenses, fuel and lubricants, periodicals, computer maintenance. After the development of the functional budgets of the enterprise, the basic data for the formation of the SFB of settlements for products shipped and purchased raw materials for current services will appear. Often, cash flow planning for shipped products is reflected in the receivables budget. When determining the amount of debt, first of all, the data on the balance of receivables at the end of the reporting period (beginning of the planned period) should be specified, and then the amount of cash received for the product sold. In the final stage, the balance of receivables at the end of the planned period is calculated according to the following formula:

Buyers at the end of the planning period Accounts receivable balance	=	At the end of the reporting period (beginning of the planning period) Accounts receivable balance	+	Proceeds from sales	-	Cash receipts from buyers and customers during the period	(2)
---	---	--	---	---------------------	---	---	-----

The budget of accounts payable is drawn up in a similar way, in which the amount of cash for raw materials and other inventory items should be linked to procurement budgets, taking into account the conditions of settlements with suppliers. To plan cash payments on wages and cash payments on taxes

and fees, it is necessary to draw up separate budgets that take into account the regulatory deadlines for their payment. The cash flow plan for the main activity can also be calculated in the same way. The company should draw up a schedule of interest and loan repayment in case of attracting borrowed funds, and this data should be included in the cash flow budget for financial activities. The preparation of the budget for the receipt and payment of funds for investment activities is based on the data of the budgets of projects and contracts concluded with performers of works, which determine the amounts and terms of payment, as well as possible volumes of sales at market prices of fixed assets.

The option of drawing up a consolidated budget must meet certain requirements, the most important of which is the level of financial stability with profitability. In the first option, due to the rare response of the main budget to the target indicators of profitability, liquidity, financial independence, etc., many companies use the procedure for balancing the budget, using the optimal ratio of profitability and liquidity as a criterion. For balancing, the cash flow budget drawn up by the indirect method is used. During the budget development process, it is possible to observe the impact of changes in indicators that characterize working capital and cost management on cash flows and income indicators. In this case, it is recommended to use certain methods and methods of balancing. Balancing can be carried out on the basis of the analysis of the main indicators that characterize the efficiency of production and the liquidity of the balance sheet. If the initial version of the main budget does not contain target indicators of profitability, then with the help of a detailed analysis, it is possible to analyze the factors that contribute to the profitability of equity by changing the draft balance sheet and the corresponding items of the revenue and expenditure budget (Madiyarova et.al, 2009).

Approaches to balancing the main budget allow us to analyze the impact of each factor on the sensitivity of the result in advance and bring the management of liquidity and profitability factors to a more detailed level (Table 2).

Table 2 - The format of the consolidated budget of income and expenses of the joint-stock company

Consolidated budget of the enterprise	
Incomes	Expenses
1. Own funds	1. Current expenses
1.1. Balance of bank accounts and cash on hand at the beginning of the reporting period	1.1. Production of products
1.2. Revenue from sales of all services	1.2. Transportation costs
1.3. Other sales proceeds	1.3. Preparatory costs for the production of products
1.4. Operating income less expenses	1.4. Sales costs
1.5. Non-selling income less expenses	1.5. Other expenses
1.6. Other own funds	2. Payments to the budget (by type)
2. Borrowed funds	2.1. To the republican budget
2.1. Long-term bank loans	2.2. To the local budget
2.2. Budget loans	3. Contributions to extra-budgetary social funds
2.3. Bond debt	4. Repayment of debts to creditors (on salaries to the budget, banks, suppliers, employees)
2.4. Loans of suppliers	5. Transfer to own funds (consumption, savings, reserve)
2.5. Short-term bank loans (growth +)	6. Replenishment of working capital
2.6. Other borrowings (foreign loans and borrowings)	7. All expenses
3. Attracting funds from the stock market	8. Exceeding accounts payable at the end of the reporting period.
3.1. Issue of own shares	Transfer of all expenses and funds
4. Other income	Budget deficit (if expenditures exceed revenues)
All income	
5. Exceeding accounts payable at the end of the reporting period	

The introduction of a system of analysis and control over budget execution at the enterprise provides for the difference between the content and objectives of the current analysis and control of budget execution and the procedure for final control and analysis. Current control and final analysis within the budget process are important for clarifying strategic indicators and improving the methodological framework of the budget process. To analyze the implementation of budgets, a list of management reports that are mandatory for each centralized financial body (SFB), as well as a report on the timing and frequency of their submission to management is established. Reports for analysis can be prepared for all types of activities of a centralized financial body, which may relate to certain sections, items and performance indicators of the budget. There are operational, current and summary reports on the level of management. Operational reports are prepared at the lower level of the centralized financial body and contain detailed daily, weekly and monthly information. Current reports are prepared in the profit and investment centers,

the periodicity of which begins each week and ends on a quarterly basis, and contains consolidated information. The summary reports are submitted to the Budget and Investment Committee for strategic decision-making and cover the period from months to years.

Operational analysis and control of budget execution, cash flow, formation and execution of payment schedules, monitoring of receivables and payables, control of payment requests. Operational analysis is based on: classification by probability of receipt, timing and priority of their execution; establishment of expenditure and payment limits on a number of items of cash flow budgets of financial responsibility centers; calculation of the optimal balance of funds on the account of the enterprise; development of a mechanism for financing the cash deficit. The treasury determines the sources of funding and may reduce the financing of other expenses of the responsibility center, as well as decide to change the timing of payments. Priority payments include the most urgent payments, which are usually delayed, leading to significant sanctions, in particular taxes and interest on loans. Secondary payments may be made with a slight delay, with the company limiting the period for which the payment is to be made, which is usually three days. The third priority includes payments that can be deferred for a week or reduce the amount of payment without causing significant damage to the company.

The controlled amount of cash balance is calculated analytically at a certain percentage of the average annual turnover. In the case of the introduction of a centralized treasury system, in which the company's income is accumulated in a single account and full control over its expenditure is carried out, control of the cash balance of groups of enterprises is carried out very effectively. Control over the execution of the total revenue and expenditure budget and cash flow budget is successfully carried out in the case of the formation of an information base that provides the management of the enterprise with the necessary mechanisms for Strategic and tactical decision-making, integrated into a single control system that coordinates Financial Analysis, Financial Planning and control. The most common tool in management accounting used in planning and control of enterprises in countries with a market economy is the maintenance of the budget.

In conclusion, the budget is drawn up in the following sequence: first of all, short-term and long-term planning is analyzed in accordance with strategic aspects, then a plan is drawn up, and last of all, a budget is drawn up in accordance with planning. The strategy, plan, and budget are closely related and can influence each other. Budgets cover a year or several years. As a rule, the budgeting period is one year. The annual budget is often divided into quarters, and the first quarter itself is divided into months. During the year,

budgets undergo several adjustments, for example, at the end of the second quarter, in addition to the appearance of new information, the budgets of other quarters are subject to changes. Non-stop and non-slip budgets are widely used. It is based on the addition of a new budget to the budget at the end of the month or quarter. With this, 12-month planning is provided on a regular basis. Unstoppable budgeting is best done by not allowing managers to relax. The choice of the budgeting period depends on the budget information and requirements of the enterprise.

Result and discussion. In addition to annual and sliding budgets, flexible budgets are also used in enterprises. The operational budget is a predictive state of the main financial final reports at the end of the period provided for in periodic planning. In the classic version, the budget preparation process consists of the following main stages: the sales budget (which is mainly handled by the marketing department); the production budget, including its provision (including the budget for the use and purchase of materials, the budget for labor costs of the main production personnel, the budget for the cost of production of one product, etc.); the budget of administrative costs (including the budget for additional production costs, the budget for their administrative costs, etc.); the investment budget; the financial budget. In practice, however, the whole process or its individual steps are repeated several times, pulled back and repeated again, each time the budget is determined, each time the units are contacted, each time the strategic performance is performed according to the actual capabilities and the performers (Nazarova et.al, 2005; Blank et.al, 2009; Kolpina et.al, 2010; Rumyantseva, 2005; Maysigova et.al, 2020; Bernstein. 2007).

The main point of budgeting is forecasting sales volumes (revenue from sales). The production program and inventory depend on the volume of sales. And the volume of sales depends on the production capacity of the enterprise. The forecast becomes a plan after analyzing the following factors: sales for the previous period, economic and production conditions, income, employment, prices, profitability of goods, its profitability, pricing policy, advertising, quality, production capacity, trends in specific types of goods. The sales program is transferred to the program of calculation and production of the standard level of the finished product. The production program depends on changes in the planned reserves and sales. Depending on the number and price of goods, it is made in the following order: planned sales; waste products at the end of the period; general needs; the balance of the finished product at the beginning of the period; production program After the production program (production budget) the rest of the budget is created.

Plans are divided into operational, administrative and strategic. It is divided

into short-term planning (up to one year) and planning for the next period (more than one year). Adjusted budgets are usually made in short periods for a maximum of 1 year. Short-term planning is for control purposes. This plan consists of two parts and has the following objectives: first, it shows the final balance on the cash account at the end of the planning period; secondly, it predicts cash balances at the end of each month during the planning period, identifies periods of over- or under-expenditure of financial resources. The technology of analysis of deviations from the planned actual costs includes the following stages: comparison of actual and planned indicators; identification of the reasons for deviations from the planned actual income; calculation of price, resource (price factor) deviations; calculation of deviations on the amount of resource use (quantitative factor) (Savitskaya, 2006; Bakanov et.al, 2006).

Conclusion. The budget function is seen as a means of control when comparing a planned figure with a real figure. Depending on the purpose of the analysis and formation of performance indicators of the enterprise, the budget is divided into stable and flexible. A fixed budget is a plan based on the actual level of business activity of the organization, ie one level of sales. Flexible budget provides a great opportunity to analyze and control the activities of the organization and its structural units, to master the changes in the planned level of costs as production changes. For this purpose, adjusts for variable costs, taking into account the actual product output. Fixed costs remain the same, as they do not depend on the volume of production and sales. In conclusion, we have shown not only the theory of the budget and its essence, types and purposes, but also the data of a particular enterprise. Budgeting and planning should play a key role in the work of any enterprise, only then we can raise the level of the organization and, most importantly, all the functions of the enterprise should be focused on the implementation of the planned budget and achieving its goals.

Information about the authors:

Imanbayeva Zauresh – candidate of economic sciences, docent of «Public Administration, Finance, and Marketing», K. Zhubanov Aktobe Regional University. E-mail: utegen_z_78@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-6604-4135>;

Kusainov Halel – doctor of economic sciences, professor Department of «Public Administration, Finance and Marketing», K. Zhubanov Aktobe Regional University. Email: Kusainov-x@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-9601-771X>;

Azhaipova Inzhu – magistr, Senior Lecturer, Department of «Public

Administration, Finance, and Marketing», K.Zhubanov Aktobe Regional University. E-mail: aich-aktobe@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-5601-7651>;

Aldashova Gulziya – master of economic sciences, senior lecturer of the department «State Administration, finance and marketing», K.Zhubanov Aktobe Regional University. E-mail: Gulzia803@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-4075-2760>;

Niyazbayeva Aigul – doctor of Philosophy (Ph.D), senior lecturer of the department «State Administration, finance and marketing», K. Zhubanov Aktobe Regional University. E-mail: ponka2003@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-6373-7358>.

REFERENCES:

Aldaniyazov K.N. Management accounting and analysis (electronic resource). Study guide - electronic application program (50.2 Mb) / Almaty: Nur-press, 2008.

Blank I.A. “Fundamentals of Financial Management”. Training course. 2nd ed. / K: Nika-center. 2008.

Bernstein L.A. Analysis of financial statements: theory, practice and interpretation. Translation from English. M., 2007. P.624.

Bakanov M.I., Sheremet A.D. “The theory of economic analysis: textbook.” -M.: Finance and statistics, 2006.

Dyusembaev K.Sh., Tulegenov E.T. & Zhumagalieva Zh.G. Analysis of the financial condition of the enterprise / Almaty, Economics. 2007. P.230.

Esengeldin B.S., Akbaev E.T. Financial management: textbook / Almaty: Daur, 2011. P.288.

Kolpina L.G., Marochkina V.M. Financial plans of enterprises. Edited by Plotnitsky M.I. / Minsk, “Higher School” 2010.

Kulpybayev S. Finance: textbook Almaty: Economics, 2011. P.522.

Kaderova N.N. Corporate finance: textbook / Almaty: Economics, 2008. P.376.

Kolpina L.G., Marochkina V.M. Financial plans of enterprises. Edited by Plotnitsky M.I. / Minsk, “Higher School” 2010.

L. Maysigova, K. Satymbekova, A. Nurgaliyeva, Z. Imanbayeva, G. Kerimbek “Main ways to improve the financial condition of the enterprise”. Bulletin the National academy of sciences of the Republic of Kazakhstan. Volume 4, Number 386 (2020), 198-206. <https://doi.org/10.32014/2020.2518-1467.120>.

Mikhel E.E., Rakhimbaev A.B. & Belgibaev A.K. Corporate finance: textbook / Almaty: Inter Press / K., 2012. P.74-81.

Madiyarova E.S., Suyeubaeva S.N. Financial Management: textbook / Almaty: Economics, 2009. P.195-204.

Nazarova V.L., Zhabarkhanova M.S., Fursov D.A. & Fursova S.D. Management accounting. Textbook / Almaty: Economics, 2005.

Rogova E.M. Fundamentals of financial management and financial planning: textbook / Werner Regen Publishing house, 2006.

R.K. Berstembraeva, N.B. Rubenkova, Zh.A. Toyzhigitova “Financial mechanism for supporting entrepreneurs and hedging their risks”. Reports of the national academy of sciences of the republic of Kazakhstan. Volume 2, Number 324 (2019), 80-85. <https://doi.org/10.32014/2019.2518-1483.41>.

Rumyantseva E.E. Self-study guide for the development of business projects: textbook / M., 2005.

Savitskaya G.V. “Analysis of the economic activity of the enterprise.” - Moscow, Infra-M, 2006.

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

К.С. Абдикалык, К.Н. Абилдаева ОБУЧЕНИЕ РОМАНА Ш. БРОНТЕ О ЖЕНСКИХ СУДЬБАХ.....	6
М. Адилханұлы, З.С. Такуова, К.Н. Булатбаева НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ГРАММАТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ И СОЧЕТАЕМОСТИ СЛОВ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ.....	17
А.Б. Амирбекова, Г. Талгаткызы, Л. Уракова, К. Габитхан, М. Абдрахман СПОСОБЫ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСОВ МЕТОДОМ КЕЙС-СТАДИ.....	30
Баянбек Амантай ОБУЧЕНИЕ ОСНОВНЫМ КОНЦЕПЦИЯМ ОБЪЕКТНО- ОРИЕНТИРОВАННОГО ПРОГРАММИРОВАНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТЕГРИРОВАННОЙ СРЕДЫ РАЗРАБОТКИ GREENFOOT.....	44
Г.В. Валеева, Г.А. Степанова, И.П. Краснощеченко, М.Р. Арпентьева, Спиженкова М.А., И.А. Подольская, М.Е. Киричкова ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧЕСКИЙ ДИАЛОГ И ДИАЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ЛИЧНОСТИ.....	65
Р.И. Кадирбаева, Е.Б. Оспанов ОТКРЫТЫЕ ЗАДАЧИ - СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРАВДОПОДОБНОГО РАССУЖДЕНИЯ.....	91
А.А. Куралбаева, С.Б. Жахия, Г.Е. Абылова СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ УЧЕБНИКОВ НА РОДНОМ ЯЗЫКЕ КАЗАХСТАНА И ТУРЦИИ.....	104
Л. Маликқызы, Х.Н. Жанбеков, А.Е. Сагимбаева, Л.А. Нұғманова ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ.....	120

Г.С. Махарова
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОГО
ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ
ПО КЕЙС МЕТОДУ.....129

**М.М. Мырзалиева, Ж.Т. Тилекова, Х.К. Кидирбаева,
Г.А. Джамашова, А.М. Желдибаева**
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ
ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНЫХ ДИСЦИПЛИН: ГЕОЭКОЛОГИЧЕСКИЕ
ПОДХОДЫ В ОБРАЗОВАНИИ.....148

**Н.А. Рахимжанова, Б.Н. Нусипжанова, Ш.С. Сұлтанбеков,
С.Ж. Арзымбетова, А. Құрманбаева**
ФОРМИРОВАНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ
СТУДЕНТОВ-ПЕДАГОГОВ-ПСИХОЛОГОВ В УСЛОВИЯХ
ВУЗА.....160

**Г.А. Ризаходжаева, М.М. Акешова, М.Б. Шайхыстамова,
С. Джаббарова**
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АРТ - ТЕРАПИИ
В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ СПЕЦИАЛИСТОВ
СФЕРЫ ТУРИЗМА.....169

Г.Н. Смагулова
РЕЧЕВАЯ ЭТИКА ШКОЛЬНИКОВ: КОММУНИКАТИВНЫЕ
ОСОБЕННОСТИ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ.....185

А.М. Текесбаева, Ұ.А. Текебай
ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ
В УЧРЕЖДЕНИЯХ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....197

ЭКОНОМИКА

**А.Е. Агумбаева, А.Н. Ксембаева, Р.Б. Сартова, М.Ш. Кушенова,
А.К. Керимбек**
ТЕОРЕТИКА - КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ
В ИССЛЕДОВАНИИ ПРОБЛЕМ МОЛОДЕЖИ РК.....215

Р.К. Алимханова, Е.А. Абенова, З.Е. Намазбаева, Д.Е. Нурмуханбетова, Д.Ж. Ерсұлтанова МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦИОННЫХ СИСТЕМ.....	226
Д.С. Асан, Д.М. Хамитова, Э.М. Алиева КОРПОРАТИВНАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА ДО И ПОСЛЕ ПАНДЕМИИ.....	246
А.А. Буртебаева, Г.К. Бекбусинова, Г. Тажбенова, С.А. Азылканова, Е.Ф. Киреева ПРОБЛЕМЫ ГАРМОНИЗАЦИИ НАЛОГОВОГО И ТАМОЖЕННОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ В СТРАНАХ ЕАЭС.....	262
А.Е. Егинбаева, А.Т. Карипова МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОЙ ПРОДУКЦИИ.....	273
Б.А. Жакупова, М.А. Токтарова, А.Ж. Ибрашева, Ш.Т. Нургалиева, К.Б. Сатымбекова ТАКТИКА И СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА НА ПРЕДПРИЯТИИ.....	287
З.О. Иманбаева, Х.Х. Кусаинов, И.Ш. Ажайпова, Г.М. Алдашова, А.А. Ниязбаева ПУТИ РЕАЛИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ И БЮДЖЕТИРОВАНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИИ.....	300
А.Ж. Исмаилова, Л.Б. Аликулова, Н.Н. Нурмухаметов, А.Н. Ракаева, Е.В. Заугарова СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ОЦЕНКИ БЮДЖЕТНЫХ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	313

А.М. Касимгазина, Д.З. Айгужинова, Р.Б. Сартова, К.Е. Хасенова, Г.К. Кенжетаева, Д.З. Ахунова ВЛИЯНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ НА СТРАТЕГИЧЕСКУЮ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СТРУКТУР.....	327
А.Т. Кокенова, М.У. Бейсенова, А.Р. Шалбаева, Г.А. Мауленбердиева, Р.Н. Молдалиева ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОИЗВОДСТВА ЗЕРНА ЧЕРЕЗ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ.....	343
А.С. Кулембаева, Ж.К. Басшиева, А.А. Нургалиева, Г.С. Мукина, Г.Д. Баяндина, Б. Куанткан РЫНОК ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В РК.....	356
Л.А. Майсигова, Ш.У. Ниязбекова, Б.Ж. Акимова, Л.П. Молдашбаева, Б.А. Жуматаева ВЛИЯНИЕ ТЕХНОЛОГИИ БЛОКЧЕЙН НА ФИНАНСОВО – БАНКОВСКУЮ СФЕРУ.....	376
Мария Теплюк ОБЕСПЕЧЕНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ В DEST-МИРЕ.....	389
Ж. Мырзабек, Д.А. Амержанова, А.Ж. Зейнуллина, Л.З. Паримбекова, Д.Д. Ахметова, В. Есмагзам ПУТИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА.....	400
Н.М. Шеримова, Б.Н. Исабеков, Г.К. Демеуова, М.А. Глеубергенова, Г.К. Бейсембаева, Г.Д. Баяндина МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ АКТИВНОСТЬЮ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СТРУКТУР В ПРОМЫШЛЕННОМ СЕКТОРЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	411

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

- К.С. Әбдіқалық, Қ.Н. Абилдаева**
Ш. БРОНТЕНІҢ ӘЙЕЛ ТАҒДЫРЫ ТУРАЛЫ РОМАНЫН ОҚЫТУ.....6
- М. Әділханұлы, З.С. Тақуова, К.Н. Булатбаева**
СТУДЕНТТЕРДІҢ СӨЙЛЕУ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН
ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ГРАММАТИКАЛЫҚ ДАҒДЫЛАР МЕН
СӨЗ ТІРКЕСТЕРІНІҢ КЕЙБІР АСПЕКТІЛЕРІ.....17
- А.Б. Әмірбекова, Г. Талғатқызы, Л. Уракова, Қ. Ғабитхан,
М. Абдрахман**
ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСТАРДЫ КЕЙС-СТАДИ ӘДІСІМЕН ТИІМДІ
ПАЙДАЛАНУ ТӘСІЛДЕРІ.....30
- Баянбек Амантай**
GREENFOOT ИНТЕГРАЦИЯЛАНҒАН ДАМУ ОРТАСЫН ҚОЛДАНА
ОТЫРЫП, ОБЪЕКТИГЕ БАҒЫТТАЛҒАН БАҒДАРЛАМАЛАУДЫҢ
НЕГІЗГІ ТҰЖЫРЫМДАМАЛАРЫН ОҚЫТУ.....44
- Г.В. Валеева, Г.А. Степанова, И.П. Краснощеченко, М.Р. Арпентьева,
М.А. Спиженкова, И.А. Подольская, М.Е. Киричкова**
МҮГЕДЕКТЕРДІҢ ПЛИХИКОТЕРАПЕВТИКАЛЫҚ ДИАЛОГЫ
ЖӘНЕ ДИАЛОГИЯЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛГІ.....65
- Р.И. Кадирбаева, Е.Б. Оспанов**
АШЫҚ ЕСЕПТЕР - ШЫНДЫҚҚА ЖАНАСЫМДЫ ОЙЛАУ
ҚҰЗЫРЕТТІЛГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ.....91
- А.А. Куралбаева, С.Б. Жахия, Г.Е. Абылова**
ҚАЗАҚСТАН МЕН ТҮРКИЯНЫҢ АНА ТІЛІ ОҚУЛЫҚТАРЫН
САЛЫСТЫРМАЛЫ ЗЕРТТЕУ.....104
- Л. Маликқызы, Х.Н. Жанбеков, А.Е. Сагимбаева, Л.А. Нұғманова**
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДАҒЫ
БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ
ҚҰЗЫРЕТТІЛГІ.....120

Г.С. Махарова
“КЕЙС” ӘДІСІ АРҚЫЛЫ БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП
МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ЛИНГВОДИДАКТИКАЛЫҚ ӘЛЕУЕТІН
ДАМУЫНДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....129

**М.М. Мырзалиева, Ж.Т. Тилекова., Х.К. Кидирбаева,
Г.А. Джамашова, А.М. Желдибаева**
ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІН
ЖЕТІЛДІРУ: БІЛІМ БЕРУДЕГІ ГЕОЭКОЛОГИЯЛЫҚ
ТӘСІЛДЕР.....148

**Н.А. Рахимжанова, Б.Н. Нүсіпжанова, Ш.С. Султанбеков,
С.Ж. Арзымбетова, А. Курманбаева**
ЖОО ЖАҒДАЙЫНДА ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГ СТУДЕНТТЕРДІҢ
ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....160

**Г.А. Ризаходжаева, М.М. Акешова, М.Б. Шайхыстамова,
С. Джаббарова**
ТУРИЗМ САЛАСЫНДАҒЫ МАМАНДАРҒА ШЕТ ТІЛДЕРІН
ОҚЫТУДА АРТ - ТЕРАПИЯНЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІН
БАҒАЛАУ.....169

Г.Н. Смағұлова
МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУ ӘДЕБІ:
ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕРДІҢ КОММУНИКАТИВТІК
ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....185

А.М. Текесбаева, Ұ.А. Текебай
ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕЛЕРІНДЕ ӘЛЕУМЕТТІК
ПЕДАГОГ ЖҰМЫСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ.....197

ЭКОНОМИКА

**А.Е. Агумбаева, А.Н. Ксембаева, Р.Б. Сартова, М.Ш. Кушенова,
А.К. Керимбек**
ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАРЫ МӘСЕЛЕЛЕРІН ЗЕРТТЕУДЕГІ
ТЕОРИЯЛЫҚ-ТҰЖЫРЫМДЫҚ ТӘСІЛДЕР.....215

Р.К. Алимханова, Е.А. Абенова, З.Е. Намазбаева, Д.Е. Нурмуханбетова, Д.Ж. Ерсұлтанова АУМАҚТЫҚ ТАБИҒИ-РЕКРЕАЦИЯЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕРДІ ДАМУҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	226
Д.С. Асан, М.С. Мурзамадиева, Э.М. Алиева ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕСТІҢ ПАНДЕМИЯҒА ДЕЙІНГІ ЖӘНЕ ОДАН КЕЙІНГІ КОРПОРАТИВТІК ӘЛЕУМЕТТІК ЖАУАПКЕРШІЛІГІ.....	246
А.А. Буртебаева, Г.К. Бекбусинова, Г. Тажбенова, С.А. Азылканова, Е.Ф. Киреева ЕАЭО ЕЛДЕРІНДЕГІ САЛЫҚТЫҚ ЖӘНЕ КЕДЕНДІК ӘКІМШІЛІКТЕНДІРУДІ ҮЙЛЕСТІРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	262
А.Е. Егинбаева, А.Т. Карипова ӨНЕРКӘСІП ӨНІМІНІҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН БАҒАЛАУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	273
Б.А. Жакупова, М.А. Токтарова, А.Ж. Ибрашева, Ш.Т.Нурғалиева, К.Б. Сатымбекова КӘСПОРЫНДА ТӘУЕКЕЛ-МЕНЕДЖМЕНТТІҢ ТАКТИКАСЫ ЖӘНЕ СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТТАРЫ.....	287
З.О. Иманбаева, Х.Х. Кусаинов, И.Ш. Ажайпова, Г.М. Алдашова, А.А. Ниязбаева КӘСПОРЫНДАРДА ҚАРЖЫЛЫҚ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ БЮДЖЕТТЕНДІРУ ЖҮЙЕСІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ЖОЛДАРЫ.....	300
А.Ж. Исмаилова, Л.Б. Әлікүлова, Н.Н. Нурмухаметов, А.Н. Рақаева, Е.В. Заугарова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА БЮДЖЕТТІК ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАРДЫ БАҒАЛАУ ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ.....	313
А.М. Касимгазинова, Д.З. Айғужинова, Р.Б. Сартова, К.Е. Хасенова, Г.К. Кенжетаева, Д.З. Ахунова ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУДЫҢ КӘСПКЕРЛІК ҚҰРЫЛЫМДАРДЫҢ СТРАТЕГИЯЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫНА ӘСЕРІ.....	327

А.Т. Көкенова, М.У. Бейсенова, А.Р. Шалбаева, Г.А. Мауленбердиева, Р.Н. Молдалиева БАСҚАРУ ПРОЦЕСТЕРІН ЖЕТІЛДІРУ АРҚЫЛЫ АСТЫҚ ӨНДІРУДІҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ.....	343
А.С. Кулембаева, Ж.Қ. Басшиева, А.А. Нургалиева, Г.С. Мукина, Г.Д. Баяндина, Б. Куантқан ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЗИЯТКЕРЛІК МЕНШІК НАРЫҒЫНА ТАЛДАУ.....	356
Л.А. Майсигова, Ш.У. Ниязбекова, Б.Ж. Акимова, Л.П. Молдашбаева, Б.А. Жуматаева БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ҚАРЖЫ ЖӘНЕ БАНК СЕКТОРЫНА ӘСЕРІ.....	376
Мария Теплюк ДҮНИЕЖҮЗІЛІК КӘСІПОРЫНДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ.....	389
Ж.Мырзабек, Д.А. Амержанова, А.Ж. Зейнуллина, Л.З. Паримбекова, Д.Д. Ахметова, В. Есмағзам АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ САЛАСЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ ЖОЛДАРЫ.....	400
Н.М. Шеримова, Б.Н. Исабеков, Г.К. Демеуова, М.А. Глеубергенова, Г.К. Бейсембаева, Г.Д. Баяндина ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ӨНЕРКӘСІП СЕКТОРЫНДАҒЫ КӘСІПКЕРЛІК ҚҰРЫЛЫМДАРЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТІН БАСҚАРУ МЕХАНИЗМІ.....	411

CONTENTS

PEDAGOGY

K.S. Abdiqualyq, K.N. Abildayeva

TEACHING A NOVEL ABOUT THE FATE OF A WOMAN
BY CH. BRONTE.....6

M. Adilkhanuly, Z.S. Takuova, K.N. Bulatbayeva

SOME ASPECTS OF GRAMMATICAL SKILLS AND WORD
COMPATIBILITY IN THE FORMATION OF STUDENTS ' SPEECH
COMPETENCE.....17

**A.B. Amirbekova, G. Talgatkyzy, L. Urakova, K. Gabitkhan,
M. Abdrahman**

WAYS OF EFFECTIVE USE OF LANGUAGE INTERNET
RESOURCES BY THE CASE STUDY METHOD.....30

Bayanbek Amantay

TEACHING MAIN CONCEPTS OF OBJECT-ORIENTED
PROGRAMMING USING GREENFOOT INTEGRATED
DEVELOPMENT ENVIRONMENT.....44

**G.V. Valeeva, G.A. Stepanova, I.P. Krasnoshchechenko,
M.R. Arpentieva, I.A. Podolskaya, M.A. Spizhenkova, M.E. Kirichkova**

PSYCHOTHERAPEUTIC RELATIONS IN INCLUSIVE
PSYCHOLOGICAL COUNSELING.....65

R.I. Kadirbaeva, E.B. Ospanov

OPEN TASKS - A MEANS OF FORMING COMPETENCE
OF PLAUSIBLE REASONING.....91

A.A. Kuralbayeva, S.B. Zhakhiya, G.E. Abylova

COMPARATIVE STUDY OF TEXTBOOKS IN THE NATIVE
LANGUAGE OF KAZAKHSTAN AND TURKEY.....104

L. Malikkyzy, H.N. Zhanbekov, A.E. Sagimbaiyeva, L.A. Nugmanova

ENVIRONMENTAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS
OF PEDAGOGICAL UNIVERSITIES.....120

G.S. Makharova FEATURES OF DEVELOPING LINGUODIDACTIC POTENTIAL OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS BY THE CASE METHOD.....	129
M. Myrzaliyeva, Zh. Tilekova, Kh. Kidirbayeva, G.A. Dzhamashova., A.M. Zheldibaeva IMPROVING THE METHODOLOGY OF TEACHING NATURAL SCIENCES: GEOECOLOGICAL APPROACHES IN EDUCATION.....	148
N. Rakhimzhanova, B.N. Nussipzhanova, Sh.S. Sultanbekov, S.Zh. Arzymbetova, A. Kurmanbaeva FORMATION OF PSYCHOLOGICAL CULTURE OF STUDENTS OF PEDAGOGICAL PSYCHOLOGISTS IN THE CONDITIONS OF THE UNIVERSITY.....	160
G.A. Rizakhojayeva, M.M. Akeshova, M.B. Shaikhystamova, S. Jabbarova EVALUATION EFFECTIVENESS OF USING ART THERAPY IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO TOURISM SPECIALISTS.....	169
G.N. Smagulova SPEECH ETHICS OF SCHOOLCHILDREN: COMMUNICATIVE FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS.....	185
A.M. Tekesbayeva, U.A. Tekebay FEATURES OF THE WORK OF SOCIAL EDUCATORS IN ADDITIONAL EDUCATION INSTITUTIONS.....	197

ECONOMICS

A.E. Agumbaeva, A.N. Ksembayeva, R.B. Sartova, M.Sh. Kushenova, A.K. Kerimbek THEORETICS - CONCEPTUAL APPROACHES IN RESEARCH OF PROBLEMS OF YOUTH OF RK.....	215
---	-----

R.K. Alimkhanova, E.A. Abenova, Z.E. Namazbaeva, D.E. Nurmukhanbetova, D.J. Yersultanov METHODOLOGY FOR ASSESSING THE ECOLOGICAL AND ECONOMIC EFFICIENCY OF INVESTMENTS IN THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL NATURAL AND RECREATIONAL SYSTEMS.....	226
D.S. Asan, M.S. Murzamadiyeva, E.M. Alieva CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES BEFORE AND AFTER THE PANDEMIC.....	246
A.A. Burtebayeva, G.K. Bekbusinova, G. Tazhbenova, S.A. Azylkanova, A. Kireyeva ISSUES OF HARMONIZATION OF TAX AND CUSTOMS ADMINISTRATION IN THE EEU COUNTRIES.....	262
A.E. Yeginbayeva, A.T. Karipova METHODOLOGY FOR ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF INDUSTRIAL PRODUCT.....	273
B. Zhakupova, M. Toktarova, A. Ibrasheva, Sh. Nurgalieva, K. Satymbekova RISK MANAGEMENT TACTICS AND STRATEGIC DIRECTIONS IN THE ENTERPRISE.....	287
Zh. Imanbayeva, H. Kusainov, I. Azhaipova, G. Aldashova, A. Niyazbayeva WAYS OF IMPLEMENTATION OF THE FINANCIAL PLANNING AND BUDGETING SYSTEM IN THE ENTERPRISE.....	300
A.Zh. Ismailova, L.B. Alikulova, N.N. Nurmukhametov, A.N. Rakayeva, E.V. Zaugarova IMPROVEMENT OF THE SYSTEM OF EVALUATION OF BUDGET INVESTMENT PROJECTS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	313

A. Kassimgazina, D. Aiguzhina, R. Sartova, K. Khassenova, G. Kenzhetayeva, D. Akhunova THE IMPACT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT ON THE STRATEGIC STABILITY OF BUSINESS STRUCTURES.....	327
A.E. Kokenova, M.U. Beisenova, A.P. Shalbayeva, G.A. Maulenberdieva, R.N. Moldaliev IMPROVING THE EFFICIENCY OF GRAIN PRODUCTION BY IMPROVING MANAGEMENT PROCESSES.....	343
A. Kulembayeva, Z. Basshieva, A. Nurgaliyeva, G. Mukina, G. Bayandina, B. Kuantkan ANALYSIS OF THE INTELLECTUAL PROPERTY MARKET IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	356
L.A. Maisigova, Sh.U. Niyazbekova, B.Zh. Akimova, L.P. Moldashbayeva, B.A. Zhumatayeva IMPACT OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY ON THE FINANCIAL–BANKING SPHERE.....	376
Mariia Tepliuk ENSURING INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISE IN THE DEST WORLD.....	389
Zh. Myrzabek, D. Amerzhanova, A. Zeinullina, L. Parimbekova, D. Akhmetova, V. Yesmagzam WAYS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX.....	400
N.M. Sherimova, B.N. Isabekov, G.K. Demeuova, M.A. Tleubergenova, G.C. Beisembayeva, G.D. Bayandina MECHANISM FOR MANAGING INNOVATIVE ACTIVITY OF BUSINESS STRUCTURES IN THE INDUSTRIAL SECTOR OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	411

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Редакторы: *А. Ботанқызы, Р.Жәліқызы, М.С. Ахметова, Д.С. Аленов*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадырановой*

Подписано в печать 30.04.2022.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

27,5 п.л. Тираж 300. Заказ 2.